

Maj 1638 erhvervede en af hans Kreditorer Dom for Konsistoriets Ret i Kbhvn. angaaende en Sum, afld. M. Jens Ring var bleven ham skyldig. (Konsist. Kopib. III, 266. 411. 523; jvfr. Pers. Tidsskr. II, 297).

— Nr. 12. I Konsist. Kopib. III, 203—4 findes en Stevning, dat. 3. Maj 1637, over M. *Hans Jørgensen*, forhen Rektor i Næstved, der havde begaaet Lejermaal og mentes nu at ville forlade Landet for at unddrage sig sine Forpligtelser.

Et Brev fra Confessionarius M. S. Liebenberg til Biskop Pavels i Bergen (1819).

Meddelt af Professor Dr. L. Daæ.

For omtrent 10 Aar siden sendte jeg et Brev fra Liebenberg til Pavels ned til Justitsraad Bruun, der lod det trykke i Danske Samlinger 2 R. II, S. 247—255. Senere er jeg kommen i Besiddelse af endnu et lignende, som her meddeles, da det indeholder forskjellige ikke ganske uinteressante Smaating om nogle af Datidens kjøbenhavnske Personligheder.

Ligesom jeg, kiæreste Pavels! paa mange Ting mærker Alderens Nærmelse, saaledes er det ogsaa oisensynligt, at efterhaanden som Blødet sniger sig langsommere igjennem Aarerne, vil Blækket heller ikke saa rask som før flyde fra Pennen. Der ligger nu dit sidste hjertelige og kiærkomne Brev allerede et Par Maaneder i min Pult og bebreider mig min Seendragtighed i at giensvare! Nu, ærligt sagt! Alderen er det vel ikke alene, som har Skylden. Men saare sielden finder jeg mig oprømt nok og i saadan Stemning, at der kunde frembringes et Brev, som var værd at sendes den lange, lange Vei til den kiære gamle Ven og Broder. Stundum er det Fjas med Helbredden, stundum trykke Sorger for dette Livs Næring og den ubehagelige Erfaring, at ingen Indtægter kan forslaae i det nu skamelig dyre Levested Kiøbenhavn. Men mest af alt bøies jeg dog ved det Huuskors, som i begge mine, i alle øvrige Henseender saa lykkelige Ægteskaber har hvilet paa mig næsten uden Ophør — min Kones idelige og med hvert Aar tiltagende Sygelighed. I Længden trætter og udmatter enhver Byrde.

Som Mand og Christen stræber jeg sandelig at bære og taale, men at vedligeholde et oprømt og muntert Sind efter at have i 25 Aar seet det Kiæreste paa Jorden lide og hensvinde, seet den yngre og i Begyndelsen saa stærke Kone borttæres, sandsynligen af en lignende indvortes Skade, som lagde den første og ældre i Graven — det har Gud ikke forundt mig Kraft til. Hans Villie skee! jeg knurrer ikke. Og nu til mindre sørgelige Anliggender!

Min gamle elskede Bastholm er da hensøvet i Herren rolig og venlig, som hans Alderdom var. Hans sidste sunde Aften tilbragte jeg hos ham; med sin sædvanlige godmodige Munterhed og sit lyse Blik omtalede han mange, interessante Gjenstande med mig og fortalte adskillige ret morsomme Træk af hans yngre Dages Vandel. Kort efter, at jeg havde forladt ham, paakom hans gamle Svaghed, Svindel; derved forvred eller forslog han Hoftens, saa at han i 14 Dage maatte holde Sengen, men var iøvrigt hjertefrisk, læste, røg sin Pibe, samtalede. Nu var Skaden hævet, og han fik Tilladelse at staa op, hvortil han glædede sig meget; han kom ud af Sengen og hen i sin Lænestol. »Saavidt kom vi da«, sagde han med et Smil; i det samme sank Hovedet, og han var død. Gud lade vort Endeligt vorde som hans! Uagtet Enken efter hans udtrykkelige Bestemmelse frabad sig i Avisen frivilligt Folge ved Jordefærdet, indfandt dog adskillige sig, hvilket ikke var vakkert. Derimod var det smukt, at Biskoppen og den københavnske Geistlighed — dog ingen fra Holmens hele Provstie — modtog Liget ude paa Kirkegaarden. Hjemme i Sørgehuset talede jeg nogle Ord ved hans Kiste og ved Graven talede Fallesen; han er selv yderlig svag og beladt med Svindel, saa det virkelig var ængsteligt at see ham staae paa de løse Bræder ved den aabne Grav. — Mange have ønsket mig tillykke i Anledning af Bastholms Død, fordi de mene, at nu mine Indkomster vilc forøge sig. Men det er ikke saaledes. Aldrig har sligt været mig lovet; og da det neppe er 2 Aar siden, at Kongen paa min Ansøgning bevilgede mig 400 Rbdl. Selv i aarlig Tillæg til min Gage som Hofpræst, saa vilde det være upassende, nu igjen at komme med fornyet Begiæring. I denne Maaned — d. 21 Marts — er det 25 Aar siden, jeg blev ordineret. Da denne Dag iaar er en Søndag, saa er det naturligt, at jeg i mine Prækener samme Dag frembærer offentlig min Tak til Gud for hans Bistand og Miskundhed imod mig paa min Embedsbane. Min Text bliver de faa Ord af 10de Ps.: Herre, den svage forlader sig paa dig; du har været den Faderløses Hiælper. Det er saare inter-

essant at opleve slige Afsnit af sit Liv. Vist nok kan man ligesaa godt paa enhver anden Tid skue tilbage og skue fremad, sammenligne, hvad man var og hvad man er, hvad der i vort Indre har forandret sig og hvad der er blevet uforandret, men ligesom ikke ethvert Sted paa Veien er lige bekvemt til at tage et Overblik over det Hele, saaledes er der ogsaa Øieblik i Livet, hvor alting ret festlig og mægtig byder os at standse og at tælle vore Dage. Maatte vi kun derved bekomme den rette Viisdom i Hjertet!

Biskop Sørensen¹⁾ opholdt sig en kort Tid her i Byen paa Giennemreisen; jeg saa intet til ham, men man har sagt mig, at ogsaa hans Frue var med samt, at Reisens Omkostninger vilde blive ham overflødigens erstattede, siden den foretages efter *høiere* Anmodning og i et hemmeligt Ærinde, som tildels slaer ned i Geistlighedens Vedkomende. Men da Rygtet ofte skabe Hemmelighed, hvor der ingen er, saa kan denne Snak gierne være hen i Veiret. At Münters Reise forrige Sommer skulde have havt nogen ubehagelig Anledning, troer jeg aldeles ikke, men da Stiftamtmandens²⁾ mislige Stilling just under Münters Fraværelse blev kundbar, saa har man ventelig med sædvanlig kiærlig Beredvillighed uddraget den Slutning, at Biskoppen ogsaa maatte være indviklet deri. Det afskyelige Rygte om Biskop Hjorts Endeligt tor jeg ligeledes temmelig bestemt erklære for Bagvaskelse. Reisende, som sidste Sommer vare i Ribe, forsikre, at man der studsede og harmedes over, at slig Tanke kunde finde Tiltroe i Kiøbenhavn. Men betydelig Kasseangel er der desværre efter ham; man vil vide, at Stiftsprovsten har tilbudt sig i 2 Aar at besørge Forretningerne gratis, for at Gielden kunde imidlertid betales af Embedets Indkomster. Endnu staaer det ogsaa ledigt; dog paastaes nu, at Eftermanden, som nok enten bliver Tetens eller Hertz, skal i April blive udnævnt. Da man i Fjor var kommen paa Gled med at sværte Landets ypperste Geistlige — Historien om Bibelselskabets Kasse var mig dog hidtil ubekjendt — saa fortalte man ogsaa adskilligt Smukt om Gutfeld; engang, at han havde hængt sig, en anden Gang overskaaret Halsen, ja man fandt det ei engang Umagen værd at angive nogen Aarsag dertil. Alt, hvad der

¹⁾ Christian Sørensen, dengang Biskop i Christianssand, siden i Christiania († 1845). Der fortælles almindeligt, at han reiste i et hemmeligt Ærinde for Kong Carl Johan. (?)

²⁾ Bulow, om hvis Kassangel o. s. v. see f. Ex. Dansk historisk Tidsskrift 4 R. IV, 402 f.

virkelig fattedes ham, var, at han maatte flere Maaneder holde sig inde for Podagra og en aaben Skade paa det ene Been. Om mig vidste man da intet værre at fortælle end, at jeg søgte Hospitalskaldet ved Vartou. Deri var nu heller ikke et eneste sandt Ord. Iovrigt, naar jeg undtager, at det neppe havde været anstændigt, hverken for Kongen at give eller for mig at modtage en saadan Post, saa havde det i Henseende til Forretninger godt kunnet lade sig forene med mine nuhavende, og min Kasse vilde befundet sig vel derved. Havde min Helbred været stærkere og min Lyst til Uafhængighed ringere, saa havde jeg neppe afholdt mig fra at søge derom. Men, som sagt, jeg har aldrig talt et Ord derom, hverken til Kongen eller noget andet Menneske, og derfor begriber jeg ikke, hvorledes hele Byen faldt paa at antage det. Nu har da Rothe fra Helsingøe faaet Kaldet; jeg har ikke hørt ham prædike. Han er en ivrig Tilhænger af Naturphilosophien. Mange ynde hans Taler for deres tilsyneladende orthodoxe Indhold, men *latet angris sub herba*. Hvo der blot bruger Bibelens Ord som et Vehikel for sit System, er i mine Øine en Ulv i Faareklæder, hvad enten det iovrigt er Schelling eller Kant (eller, hvo der om faa Aar igjen fortrænger disse), hvis Organ han er. Han skal paa første Søndag i Fasten have malet Fanden saa græsselig for de stakkels Vartoukiellinger, at han nær havde skræmet Livet af dem. — Vor gamle Laub i Frørup har havt megen Sorg; først døde hans Svoger, en Landmaaler Petersen, givt med Hjetje Zink, af Forraadnelsesfeber; han boede nogle Mile fra Frørup, og Laubs ældste Datter kom derhen for at være sin Tante til Hjelp. Efter hans Død vendte hun tilbage til Forældrene, men bar Sygdomen med sig og døde; ogsaa en yngre Datter blev angrebet, men saavidt jeg hidtil veed, ikke med Dødsfare. — Gamle Zink er endnu den samme godmodige, men høist kjedsømelige Vrøvler; hans Frue er meget aflægs. Ludvig har i flere Aar været skilt fra sin Kone, som var en maadelig Person, men er selv en Laps og Ødeland; han begynder endog at forfalde til Drik. Han og Hanck skal i Sommer reise udenlands paa Theaterkassens Bekostning for at uddanne deres Talent. Den sidste lovede jeg mig en Tid meget af; han besad megen Varme for sin Kunst og gjorde heldige Fremskridt. Men det ulykkelige Fylderie har allerede knækket ham. Det er derfor en synderlig Idee at parre de to Mennesker sammen paa Reisen. Overalt hviler Ansvarer for disse og flere unge Subjecters sandsynligen uundgaaelige Undergang for en stor Deel paa den usle

Theater-Chef, som ikke standser Misbrug og Uordener itide, men lader enhver gjøre, hvad han selv lyster, er aldrig tilstede ved Prøverne og overlader alting til Dr. Ryge og Instructeurerne, hvoraf den ene er en complet Nar og den anden, Lindgren, en Tverdriver. Ryge er den egentlige Theaterdespot, og skjønt hans Grovhed er utaalelig for enhver, der ei kan give lige for lige, saa er han dog nu den eneste, som endnu bevarer et Skin af Orden og Sammenholden i den hele Maskine. I Vinter har jeg yderst sjelden besøgt Parkettet. De faa Gange, jeg har været der, har ikke opmuntret mig til jevnlige Besøg. Enkelte fortræffelige Roller seer man givne af Ryge, Frydendal (som NB. yderst sjældent gjør sig den Uleilighed at spille, men er næsten uden Undtagelse hver Aften at finde ved et Lhombrebord i Klubben), Mad. Zink og Mad. Heger. (Mad. Rosing kommer næsten aldrig frem). Men næsten alt det øvrige er ikke værd at gaae et Skridt for. Mad. Rind har ganske tabt sig, især i Sangen, formodentlig af Mangel paa rigtig Anviisning. Professor Kruse er geraadet i heftige Stridigheder, deels med Ryge deels med Theaterchefen. Temmelig uklogt var det af Kruse, at begynde et periodisk Theaterskrift paa samme Tid, som hans egne Stykker skulde frem paa Skuepladsen. Saavel ældre Erfaringer som Scenens nærværende Tilstand maatte lære ham, at et kritisk Arbeide i det Fag vilde lede til Strid og skade hans Producters Opførelse. Unægtelig vare hans Bedømmelser affattede i en meget moderat Tone, men allerede ved det første Hefte fandt Ryge sig fornærmet, ei som Skuespiller, men som Inspecteur og Ordonnateur over Dragter og Costumer (I samme Forhold havde han kort tilforn havt en Debat med Mad. Heger, som krænkede hende smertelig, da hun ingen Beskyttelse fandt hos Directionen). Nu gav R. sin Rolle fra sig i *Enken*, just som den skulde opføres, men Kr. fik Stage til at paatage sig den og indrykkede i sit næste Hefte adskillige Breve, som om denne Sag vare vexlede, og som hverken R. eller Directionen havde Ære af. Senere skal Kruse have slemt forløbet sig med sin Udtalelse i et Brev til Dir., hvorover Chefen skal have forlangt ham bragt under Fiskalaction. Hans Strid med R. forhandles nu ved Hof og Stadsretten, hvor Kruse vist ikke har betroet sin Sag i gode Hænder ved at vælge den ubesindige, trættekiære og — efter min Formening — lavt-tænkende Bierring til sin Ordfører. Enken saa jeg ikke opføres. Saavel dette Stykke som hans Ezzelin har unægtelig noget poetisk Værd, men saavel begge disse, som et tredie, Klosteret, der staaer

langt under dem, dreie sig om det nymodens tydske fatale *fatum*, og Hoved-Characteren i Enken forekommer mig saa unaturlig afskyelig, at jeg ei kunde overtale mig til at gaae derhen, uagtet det vist havde lønnet sig at see Hovedrollen givet af Jfr. Jørgensen, som efter enstemmig Dom spillede til høi Grad af Fuldkomnethed. Slemme Spektakler har man nyligen havt i Skuespilhuset. Baggesen fordrede og fik sin tilgodehavende tredie Aften for Trylleharpen. Hvad han opofrede til Fribilletter for Slagtere og andre haandfaste Klappere, indhentede han rigelig ved at tage ublu Betaling af Pipepartiet. Stoien over hele Huset, i Loger og Gallerie, som i Parket og Parterre, blev efter Stykkets Slutning afskyelig. Adskillige Søcadetter raabte fra Loger Bravo gennem Skibsraabere; i en Galleriloge havde 15 Studenter forsynet sig hver med en forskjellig Slags Pibe, hvoriblandt Jægerhorn, Posthorn &c. Slagter Henrichsen blev af 2 andre Slagtere løftet i Veiret fra Gulvet, for at hans Pundtlærs Næver kunde virke des friere, og hans Røst brøle des tydeligere. Omsider kom det til Slagsmaal, hvorover nogle bleve arresterede og 2 afstraffede. 3 Dage efter gaves Ludlams Hule, (man skulde troe, at Dir. fandt Glæde i Klammeri), hvor der atter forefaldt Uroligheder, som dog ei gik til saa yderlig Grad af Gemeenhed. Alt dette har jeg naturligviis efter andres Beretning, da jeg selv ikke fristes til at overvære slige Løier. En sær Rolle spiller vor gamle Rahbæk som Directeur. Efter gammel Vane vrøvler han gjerne i sin Tilskuer og ved andre Leiligheder om de slette Stykker, der gives, det slette Spil, der sees, den fordærvede Smag, der hersker paa Scenen. I meget har han kun altfor [megen] Ret, men klinger det dog ikke latterligt i en Meddirecteurs Mund? Kan han virkelig intet udrette til at hæve Mangleterne og standse Misbrugene, hvorfor træder han da ikke tilbage? Han er kun Censor, siger han, naar man forekaster ham det, men Instruxen viser, at denne Undskylding i detmindste kun for en Deel er gjeldende. Den Svaghed og Inconsequence, som har kastet mange flere ufordelagtige Skygger paa Rahbæks Vandring gennem Livet, er ogsaa her øiensynligen den sande Grund til hele hans uhæderlige Adfærd. — Du veed vel, at Steffen Heger for halv andet Aar siden forlod Theatret og beholdt $\frac{2}{3}$ af sin Gage i Vartpenge. I disse Dage bliver han ansat som Inspector ved den latinske Skole med 450 Rbd. Sølv aarlig; da der ingen kongelig Bestalling udstedes for denne Post, men det beroer paa Universitets-Directionen selv at besætte den, saa venter han ligefuldt at beholde sine 500 Rdbd.

Vartpenge. I sig selv er det Uret, da han er en sund og rørig Mand, maaskee vil det ogsaa blive paatalt, især da han har mange Fiender ved Theatret. Han har mange agtværdige Egenskaber, men hans Fusentasterie forlader ham aldrig ganske, og da Professor Nissen udentvivel er en vanskelig Mand at omgaaes, saa stoler jeg ikke meget paa vedholdende god Forstaaelse mellem dem. — — Ved et Sted i dit sidste Brev maae jeg gjøre en Indvending: Du skriver, at jeg igjennem mit hele Liv har heldigen undgaaet Fattigvæsenets Byrder! Langt fra! I Frederiksberg havde jeg min droie Deel deraf. Maaskee var Arbeidet ved Aggers Sogn¹⁾ vidtløftigere, men saa havde Du ogsaa en tro Medhjælper; jeg derimod var alene om alt og fik kun flere og nye Ubehageligheder, da den ædle Hr. Frechland blev mig paanødt. Disse Byrder var just en af Hovedaarsagerne, som drev mig derfra. Med Recensioner befatter jeg mig ikke; Pastor Holm er Manden. Værer nu mange Gange hilsede, ærede Bisp og Bispinde samt Eders mig ubekjendte Døtre. Min Tanke og mit Hjerte er ofte hos Eder. Gjensamling her i Verden tænker jeg nu ikke mere paa. Min gode Antoinette hilser Eder kjærligst. Lever stedse, stedse vel og bevarer i ømt Minde Eders trofaste

Liebenberg.

Sluttet 14 Marts 1819.

Spørgsmaal.

9.

Oplysning søges om Familien *Bergeskov*, specielt Fødested og Fødselsdag for:

Laurentius Bergeskov, Student 19 Aar gammel fra Frederiksberg lærde Skole 20. Juli 1720. Den 22. Juni 1736 Forlover for Broderen Josias Henrik Bergeskov, Student 19 Aar gammel fra samme Skole 17. Juli 1718. Senere Huslærer hos Pastor Schwartzkopff i Kregome, hvis Datter Bolette Kirstine han ægtede efter at have mistet sin første Kone, Ane Nielsdatter Bager, Grimmetons Enke, d. 7. Oktbr. 1750. Han selv døde i Usserød 14. Mai 1762, 53 Aar gammel.

E. N. Ritzau,

Kjøbenhavn, Kjøbmagergade Nr. 26.

¹⁾ o: Aker ved Christiania, der hørte til Pavels Præsteembede, førend han blev Biskop.

10.

I Anledning af Forarbejderne til en Aarvog for den danske Adel søger Undertegnede Oplysning om, hvorvidt der endnu lever Descendenter af *Niels Leth* til Nørre Vosborg, der blev adlet 30. Jan. 1708. De sidste mig bekendte Spor af Slægtens ere følgende: Christian Linde Leth, f. 6. Juli 1791, Søn af Justitsraad Henrik Johan Leth til Eskjær, f. 4. Juli 1761, og Ingeborg Henriette Ring, f. 7. Novb. 1772, blev i 1809 gift med Susanne Kjær Møller, men senere Efterretninger savnes. Christian Friedenrich Daniel Leth, Søn af Lieutenant Rasmus Hans Leth, f. 5. Okt. 1724, og Arine Christine Smed, † 10. Marts 1776, skal med sin Hustru, der var født Wrang, have havt 2 Sønner, hvis Navn og senere Skjæbne jeg imidlertid ikke kjender. Blandt de Ægteviiede findes i Nationaltidenden 14. Novb. 1882 opført en »Barber Niels Peter Poulsen von Leth«, der jo muligvis er en Efterkommer af ovennævnte adlede Niels Leth, men heller ikke ham er det lykkedes mig at opspørge.

Thiset,

Arkivassistent,

Dosseringen Nr. 30. Kjøbenhavn N.

11.

Det er bekjendt nok, at den jødiske Millionair-Familie *Rothschild* nedstammer fra den i Aaret 1743 i Frankfurt am Main fødte Mayer Amschel Rothschild, der lagde Grunden til Slægtens Rigdom med deraf følgende Magt og senere baroniseredes. I bemeldte Bys Jødequarter viser man endnu det Hus, hvor hans Vugge stod og hvor hans Fader — hvis Existentis var saa obscur, at Nutiden ikke engang kjender hans Navn — drev sin Handel (se et i Prag og Leipzig 1857 udkommet Værk: *Das Haus Rothschild. Seine Geschichte und seine Geschäfte. Aufschlüsse und Enthüllungen zur Geschichte des Jahrhunderts. insbesondere des Staatsfinanz- und Börsenwesens, I—II*, der er prydet med en Afbildning af Stammehuset og Portraiter af de ældre Medlemmer af Slægten). Skjønt Dr. H. Graetz i sit lærde Arbejde: *Geschichte der Juden*, X, 31, antager, at Navnet Rothschild skriver sig fra, at det af hin ubekjendte Jøde beboede Hus bar dette Navn som Følge af et derpaa anbragt rødt Skilt, ligesom andre Huse i Jødequarteret hed *zum Knoblauch*, *zum Esel*, *zum grünen*, *weissen Schild*, *Schwarzschild*, siges Familien selv at nære den Tro, at den har sit Udspring fra Roeskilde, der paa Tydsk undertiden kaldes Rothschild, idet den — som saa mange andre jødiske Slægter — skal have taget Navn efter den By, hvor den havde boet. Ihvorvel nu denne Antagelse synes kun at have Lidet for sig, henstiller jeg dog dette Spørgsmaal til Overvejelse og mulig Besvarelse af dem, der maatte være kjendte med Jødernes Fortid i Danmark.

G. L. Wad.